

udvalget er Sekretæren cand. mag. Gunnar Knudsen, og Dr. phil. V. Brøndal, og siden Kontorets Oprettelse har følgende Medarbejdere hjulpet til i det daglige Arbejde: stud. mag. Svend Aakjær, stud. mag. S. K. Amtoft, stud. mag. Ernst Frandsen, stud. mag. Knud Jensen og stud. mag. Peter Jensen. Oberstløjtnant F. Bennike har besørget Afskrivningen af Generalstabens Materiale.

Stednavneudvalget vil sætte Pris paa at faa tilsendt Artikler og Avisudklip om Stednavne fra ældre og nyere Tid, og alle Oplysninger, som giver Bidrag til Forstaaelsen af Stednavne, især af de yngre Navne, hvis Oprindelse til Dels erindres endnu, modtages med Tak.

DANSK FOLKEMINDESAMLING.

Årsberetning 1916—18.

Dansk Folkemindesamling ledes for Tiden af to Arkivarer, Cand. mag. Grüner Nielsen og Mag. art. Hans Ellekilde. Denne sidste overtog den Stilling, der var bleven ledig ved Magister Thomas Bangs Overgang til Rigsarkivet 1. Februar 1917. — Et stort Tab for Folkemindesamlingen var Professor *Axel Ollriks* Død d. 17. Februar 1917. Det var ham, der i 1904 gav Stødet til Samlingens Oprettelse, og siden da var dens Leder; han har grundlagt dens Ordningssystem og ved sin ansproende Kraft bragt et overmaade betydeligt Folkemindemateriale til Veje. Ved Aabningen af hans Testamente viste det sig, at han havde betænkt den Samling, som han havde offret saa meget af sit Arbejde og sine Tanker, med rundelige Gaver. Han har testamenteret Dansk Folkemindesamling 1) sin videnskabelige Bogsamling, ca. 2000 Bind. 2) Forfatterretten til sine videnskabelige Arbejder, baade udgivne og uudgivne. 3) sine efterladte Haandskrifter og Optegnelser. Desuden skænkede han sin Ejendom »Gammelbo« ved Søllerød Sø og Hovedparten af sin Formue til det Svend Grundtvigske Legat paa Betingelse af, at

»Gammelbo« i 40 Aar efter hans Død paa lempelige Vilkaar skulde anvendes som Bolig for en ved Dansk Folkemindesamling arbejdende Videnskabsmand. Efter den Tid kunde Ejendommen sælges, og Salgssummen lægges til Legatet til Fremme af dansk Folkemindeforskning. — Axel Olriks efterladte Manuskripter bliver af Hans Ellekilde tilrettelagt til Udgivelse de førstkommende Aar. De vigtigste af disse desværre ufuldendte Manuskripter er: 1) »Nordens Gudeverden« og mindre mytologiske Afhandlinger, 2) »Danmarks Heltedigtning«, 3—7de Bind, af 3die og 4de Bind, »Harald Hildetand« og »Hagbard« er der fyldigt Materiale, af 5te (Jyske Sagnkonger), 6te (Danmarks Folkestammer) og 7de Bind (Fremmed Heltedigtning i Danmark) er der kun Brudstykker og Udkast; 3) »Danmarks Litteraturhistorie i Oldtid og Middelalder« samt Forelæsninger over Folkeviserne (særlig Trylle- og Æventyrviser), 4) »Nogle Grundsatninger for Sagnforskning«; 5) Afhandlinger om Egils Saga, Haddings Saga og andre Fornaldarsagaer m. m. — Et af de mest fuldstændige af A. Olriks Manuskripter, hans Tolkning af Guldhornenes Figurer, har Dansk Folkemindesamling overladt cand. mag. Gunnar Knudsen til Udgivelse i »Danske Studier« 1918. — Den Grundtvig-Olrikske Udgave af »Danmarks gamle Folkeviser«, vil blive fortsat af H. Grüner Nielsen.

Ved Axel Olriks Død er den Svend Grundtvigske Afdeling i Dansk Folkemindesamling bleven forøget med en Del af *Svend Grundtvigs* efterladte videnskabelige Manuskripter, særlig vedrørende Nordens »heroiske« Digtning, Eddafortolkning og dansk Sprog og Litteraturhistorie. Disse Papirer var overgaaet i Professor Olriks Eje i 1910 efter Grundtvigs Svoger, Arkivsekretær Jørgen Blochs Død.

Fra Dr. *H. F. Feilberg* i Askov har Samlingen fra Tid til anden modtaget store Bogsendinger fra hans righoldige Bibliotek, der ogsaa er testamenteret til Folkemindesamlingen. Ogsaa *Frederik Knudsen* har sendt os nye Optegnelser fra Meddelere rundt om i Landet vedrørende folkelig Idræt. Takket være Professor Olriks Initiativ og velvillig Understøttelse fra Carlsbergfonden har Samlingen endvidere kunnet modtage en Forøgelse af sjæl-

den Art, nemlig Aktskriftsrækker af Provst *Jónas Jónasons* utrykte Samlinger, vedrørende islandsk Folketro og Folkeskik.

I December 1915 havde Samlingen truffet den Overenskomst med *Foreningen til Folkedansens Fremme*, at hele dennes Haandskriftsmateriale af Dansebeskrivelser og Dansemelodier skulde indgaa i Dansk Folkemindesamling, mod at det holdtes som en sluttet Række, hvortil Foreningen forbeholdt sig Udgiverretten. Ved Hjælp af Understøttelse fra det Raben-Levetzauske Fond og fra Folkemindesamlingen har Folkedansforeningen i 1916 og 1917 kunnet begynde nye Indsamlingsrejser, hvorved Lolland, Falster, Fanø, Læsø, Endelave og store Dele af Jylland og Fyn er bleven nøje gennemsogte. En Del af Stoffet fra disse sidste Indsamlingsrejser er udnyttet af Grüner Nielsen i hans Bog »Langdans og Polskdans« (1917). Ogsaa Dansemelodimaterialet er blevet betydeligt forøget, idet mange (foranlediget af Opraab gennem Aviserne) har udlaant Foreningen Spillemandsbøger til Afskrivning. For egen Regning har Folkemindesamlingen afkøbt Musiker J. C. Nielsen i Ribe hans store Afskriftssamling (flere tusind Numre) af gamle Dansemelodier.

Folkemindesamlingens Billedsamling har ligesom i tidligere Aar modtaget Forøgelse af Folkelivsbilleder fra Dubletter i Kgl. Biblioteks Kort og Billedafdeling. Fra Bogholder *H. M. Sørensen* i Maribo har Folkemindesamlingen modtaget 50 smukt udførte Fotografier af gamle lolland falsterske Bygninger, fotograferede af ham i Samraad med Musæet i Maribo. Magister *T. Bang* har fotograferet Helligkilder m. m. i Ty og Salling. *H. Grüner Nielsen* har fotograferet i Ods Herred (efter Anvisning af Laurids Jensen, Lederen af Musæet i Stenstrup) samt paa Læsø. — En stor Del af Samlingens Billedstof har været fremlagt i den af Samlingen og Foreningen »Danmarks Folkeminder« i Fællesskab arrangerede Udstilling i Kgl. Biblioteks Forhal.

Vedrørende *Arkivarernes Indsamlingsrejser* kan bemærkes, at Grüner Nielsen i 1916 har afsluttet sine Undersøgelser vedrørende Folkeskikke i de fanøske Skipperbyer Sønderho og Nordby. I 1917 har han indsamlet paa Læsø og i en enkelt Egn af Lolland. — Med Understøttelse af Carlsbergfondet har

Magister Thomas Bang kunnet fortsætte sine Undersøgelsesrejser, særligt vedrørende Helligkilder samt Stene og Træer, hvortil der knytter sig Sagn og Tro. I Sommeren 1916 har han be-rejst Vestty, Salling og Mors. Tillige har han gennemgaaet trykt og utrykt topografisk Litteratur vedrørende ovennævnte Æmner. Han har udgivet Beskrivelser over Nordfyns. og over Sallings hellige Kilder (i lokalhistoriske Tidsskrifter). — Hans Ellekilde har i Vinteren og Foraaret 1916 dels alene, dels sammen med Forfatter Thorkild Gravlund indsamlet Folkeminder i Hornbækegnen i Nordsjælland, en Egn der trods Københavneringen endnu i høj Grad er Gemmested for folkelig Fortællekunst og Folketro af gammeldags Præg. Dette Stof er delvis benyttet i Hans Ellekildes Afhandling om den Stranding der ligger til Grund for Joh. Ewalds Fiskerne (Frederiksborg Amts hist. Samf. Aarsb. 1916) og i noget højere Grad i Thorkild Gravlunds Bog Dansk Bygd (1917): Afsnittene »Østen Esrom« og »Vesten Esrom«. Da H. Ellekilde paa Grund af Militærtjeneste har været hindret i at foretage Indsamlinger i 1917, har *Thorkild Gravlund* rejst i hans Sted og har navnlig fra Vendsyssel, Lolland og Skovboegnen ved Køge hjembragt et godt Materiale især vedrørende Bylav og Samfærdsskik.

Ved Opraab i Provinsaviser, ved Udgivelse og Uddeling af et nyt »Spørgehefte«, ved Udgivelse af »Breve fra en dansk Folkemindesamler« (den vestjyske Lærer P. Kr. Madssens Breve til Svend Grundtvig) og ved omfattende Korrespondance har Folkemindesamlingen søgt at skaffe sig nye *Medarbejdere*. Det vil føre for vidt her at nævne Navne eller nærmere karakterisere de enkelte Bidrag; vi paatænker ved en anden Lejlighed at give en sammenhængende Udsigt over den nyeste Folkemindesamlings Historie. Men trods mange værdifulde Bidrag, ikke mindst i den allersidste Tid, er der endnu »langt frem«, inden Folkemindesamlingen har naaet sit Maal, at finde en Meddeler i hver eneste Sogn. For at naa dette Maal behøver Dansk Folkemindesamling i ganske særlig Grad de historiske Samfunds Bistand og Støtte. Det vilde være af stor Betydning, om de historiske Samfund vilde optage ogsaa Indsamlingen af Folke-

minder (indenfor deres Amt) paa deres Program som et af de Arbejdsfelter, der ikke maatte forsømmes. Dansk Folkemindesamling vilde sætte Pris paa at træffe lignende Overenskomst om Samarbejde med andre af Landets historiske Foreninger, som vi allerede har med Højby Sogns historiske Forening i Odsherred. Foreningen deponerer sine Optegnelser som sluttet Række i Dansk Folkemindesamling; den modtager til Gengæld maskinskreven Kopi. Udgiverretten tilhører alene den historiske Forening. Et saadant Arrangement er ikke blot til Gavn for Dansk Folkemindesamling, det vil ogsaa være til Gavn for det historiske Samfund; det vilde derigennem faa et Stof, som ganske særligt vilde interessere folkelige Læsere, og derved bidrage til at brede den historiske Interesse og den historiske Forstaaelse ud i saa vide Kredse som muligt.

Samlingens Ordnings- og Katalogiseringsarbejder er fortsat som sædvanlig. Dette Arbejde er delt saaledes mellem Arkivarerne, at H. Grüner Nielsen varetager alt vedrørende Viser, Folkemelodier, Danse, Rim, Remser, Leg, Idræt, Gaader og Ordsprog, desuden Billedsamlingen og Fonogramsamlingen. H. Ellekilde varetager det øvrige: Æventyr, Sagn, Tro, Folkeskik m. m. Fuldstændig registreret er nu samtlige Viseopskrifter hørende til Gruppen »Danmarks gl. Folkeviser«; endvidere er Registreringen af E. Tang Kristensens Æventyrsamlinger (2600 Numre) bragt til Afslutning. En Registrering af samtlige danske Sagn, ordnet efter Sogne, er paabegyndt. Axel Orlriks Bogsamling er bleven katalogiseret.

Evald Tang Kristensens 50-aars Jubilæum som Indsamler d. 28. Dec. 1917 fejredes af Folkemindesamlingen, ved at Arkivarerne overrakte Jubilæren i hans Hjem i Vejle en Skaal med Inskription, ogsaa for at udtrykke Taknemmelighed overfor den Forstaaelse og Tjenstvillighed Evald Tang Kristensen altid har vist Folkemindesamlingen ved til Stadighed at udlane den store Rækkerne af sine Manuskripter.

København, d. 20. Marts.

Hans Ellekilde. H. Grüner Nielsen.

Arkivarer.